

KÜRTAJ YASASI İLE İLGİLİ HABERLERİN ULUSAL BASINDA ÇERÇEVELENMESİ: HÜRRIYET, EVRENSEL VE YENİ ŞAFAK ÖRNEĞİ

*Elif ŞEŞEN¹
Duygu ÜNALAN²*

Özet

İstenmeyen gebeliğin sonlandırılması insanlık tarihi kadar eski bir uygulamadır. Önceleri yalnızca kadınlara özgü bir bilgi olan kürtaj, modern tıbbın gelişmesiyle birlikte onun olanaklarıyla birleşmiştir. Bir bireyin yaşama hakkı, toplumsal normla, ahlak vb. açılardan bakıldığında kürtaj, yalnızca tıbbın konusu olmaktan çıkmış dinin, bilimin, ahlakın, hukukun ortak noktası haline gelmiştir. Türkiye’de kürtaj, 1983 Nüfus Kanunu ile yasal bir zemine oturtulmuştur. Ancak tartışmalı bir konu olması nedeniyle zaman zaman tartışılan kürtaj yasası düzenlemesi, 2012 yılında dönemin Başbakanı tarafından yeniden gündeme getirilmiş ve yeni bir düzenlemeye gidileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda bu çalışmada, 25 Mayıs 2012’de 5. Uluslararası Parlamenterler Konferansı’nda dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ın kürtaja ilişkin yaptığı açıklamaların ulusal basında nasıl yer aldığı üzerinde durulmaktadır. Çalışmada konuya ilişkin Hürriyet, Evrensel ve Yeni Şafak gazetelerinin internet portallarında 26 Mayıs 2012 tarihinde yayınlanan haberler Pan ve Kociski’nin (1993) çerçeveleme modeli temel alınarak çözümlenmiştir. Haber başlıklarında alıntının tercih edildiği haberlerde, en çok başvurulan retoriksel çerçeveleme araçları rakamsal veriler ile metafor kullanımınıdır. Tematik yapı analizi neticesinde ise “Kürtaj cinayettir” ve “Kürtaj, nüfusun artırılmasına engeldir” şeklinde iki alt tema çıkarılabilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kürtaj, Kürtaj Yasası, Çerçeveleme, Çerçeveleme Analizi, Uulusal Basın

¹Doç. Dr. Elif ŞEŞEN, Niğe Ömer Halisdemir Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümü, elifsesen@gmail.com

²Dr. Öğr. Üyesi Duygu ÜNALAN, Niğe Ömer Halisdemir Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, duyguunalan85@gmail.com

FRAMING OF NEWS ABOUT ABORTION LAW IN WRITTEN PRESS: HURRIYET, EVRENSEL AND YENI SAFAK SAMPLE

Abstract

Termination of unwanted pregnancy is as old as human history. Abortion, which was only a woman-specific knowledge in the beginning, combined with the possibilities of modern medicine with its development. When considered from the point of view the right of an individual to live, social norm and morality etc, abortion, which is not the only subject of medicine, has become a common point of religion, science, morality, and law. Abortion in Turkey became legal with 1983 Law on Population Registration. However, as it has been highly controversial topic, abortion law arrangement which has come to the fore from time to time, was proposed an item for the agenda again by Prime Minister during that time in 2012 and was stated that a new arrangement would be made. In this regard, in the study it has been dwelled on that how the explanations about abortion which during that time Prime Minister Recep Tayyip Erdoğan made in May 25, 2012 at the 5th International Conference of Parliamentarians were included in national press. In the study, Internet news about the subject in Hürriyet, Evrensel and Yeni Şafak published on May 26, 2012 were analyzed based on the framing model of Pan and Kociski (1993). In news stories which were preferred quotation in headlines, figures and metaphors are the main rhetorical framing tools. As a result of the thematic structure analysis, two subthemes might be revealed as “Abortion is murder” and “Abortion is an obstacle to increasing population”.

Keywords: *Abortion, Abortion Law, Framing, Framing Analysis, National Press*

Şeşen, E., Ünalın, D. (2019). Kürtaj Yasası ile İlgili Haberlerin Ulusal Basında Çerçvelenmesi: Hürriyet, Evrensel ve Yeni Şafak Örneği. *Dördüncü Kuvvet*. 2 (1). 53-66.

Giriş

Üremenin ve doğurganlığın kontrolü amacıyla gerçekleştirilen ve rahim içindeki ceninin tıbbi müdahale ile alınması olarak tanımlanan kürtaj³, insanlık tarihi kadar eski bir uygulamadır. Türk hukuk siteminde kürtaj, 24 Mayıs 1983 tarihli 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun⁴ (NPHK) ve 18 Aralık 1983 tarihli Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük⁵ (RTSHYDİT) ile düzenlenmektedir.

Ana rahminde yerleşmiş olan ceninin tıbbi bir nedenle ya da gebenin isteği üzerine alınmasının sağlanması olan kürtaj (Gökcan, 2014: 348), NPHK'nin 5. maddesi ve RTSHYDİT'nin 3., 5., ve 7. maddeleri uyarınca gebe kadının talebi nedeniyle gebeliğın onuncu haftasının sonuna kadar, gebeliğın suç sonucunda oluşması durumunda gebeliğın yirminci haftasının sonuna kadar, gebeliğın devamının annenin hayatını tehdit ettiği veya doğacak çocuk ile onu takip edecek nesiller için ağır maluliyete neden olacağı durumlarda ve derhal müdahale edilmediğinde kadının hayatını ya da hayati organlarından birini tehdit eden acil durumlarda her zaman yapılabilir.

Kadın bedenine yönelik bu uygulama, yalnızca tıp bilimini ilgilendiren bir konu değildir. Toplumun sürekliliğini ilgilendiren bir konu olarak sosyal, siyasal, hukuksal, dinsel ve ahlaksal sistemlerin de odağındadır. Mayıs 2012'de kürtajla ilgili yasa çıkarılacağına ilişkin yapılan açıklamalardan sonra kürtaj, kamu gündeminde yeniden tartışmalara konu olmuştur. Bu bağlamda bu çalışmada Hürriyet, Evrensel ve Yeni Şafak gazeteleri örneğinde dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın kürtaja ilişkin yaptığı açıklamaların ulusal basına nasıl yansıdığı sorusuna yanıt aranmaktadır. Kürtaj açıklamasına ilişkin haberlerin nasıl çerçvelendiğinin ortaya koyulmasının amaçlandığı çalışmada, Pan ve Kociski'nin (1993) çerçeveleme modeli temel alınmıştır.

1. Kürtaj ve Kürtaj Yasası

Kürtaj, "uterus içindeki embriyo veya fetüsün imha edilmesi veya fetusun hayatını sonlandırmak kastı ile vaktinden önce uterus dışına çıkartılması" ya da daha geniş bir ifade ile fetüsün uterusun dışında yaşama yeteneği kazanmadan, gebenin kendi istemi ve yazılı izni ile ya da tıbbi bir zorunluluk nedeni ile çeşitli yöntemler kullanılarak sonlandırılması işlemi olarak tanımlanmaktadır (Price DPT'den akt., Aksoy, 1996: 12).

İnsanlık tarihi boyunca üremeyi düzenleme yöntemlerinden biri olarak kullanılmış olan kürtaj, temel olarak tıbbın konusu olsa da "insanın yaşam hakkı", "kadın hakları", "kadının toplumsal statüsü ve rolü", "ahlak", "suç" gibi olgular bağlamında oldukça tartışmalı bir konudur. Hemen her toplumda ırksal, ekonomik, siyasi, tıbbi ya da dini sebeplerle kürtajın hangi hallerde yapılabileceği, hangi hallerde suç olup olmadığına ilişkin tartışmalar bulunmaktadır. Söz konusu tartışma zeminleri, yasal düzenlemeleri de beraberinde getirmektedir. Türkiye'de de doğurganlık davranışını ve bireyin doğurganlık üzerindeki kontrolünü düzenleyen ve çerçveleyen toplumsal değerler ve yasal düzenlemeler bulunmaktadır.

³ <http://www.terimleri.com/tip/kurtaj.html> Erişim 19 Şubat 2019

⁴ Nüfus Planlaması hakkında Kanun. Erişim 19 Şubat 2019 <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2827.pdf>.

⁵Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük. Erişim 19 Şubat 2019 <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/2.5.837395.pdf>.

Şeşen, E., Ünalın, D. (2019). Kürtaj Yasası ile İlgili Haberlerin Ulusal Basında Çerçevesi: Hürriyet, Evrensel ve Yeni Şafak Örneği. *Dördüncü Kuvvet*. 2 (1). 53-66.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, I. Dünya Savaşı sonrası verilen kayıplar nedeniyle doğurganlığı arttırıcı politikalar benimsenmiştir (Tunalı, 2015: 33). 1930 yılında yürürlüğe giren Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (UHK) ile de gebeliği önleyici tedbirler, alet ve ilaçlar yasaklanmıştır (UHK, m.152). 1950’li yıllardan sonra sağlık hizmetlerindeki gelişmelere paralel olarak çocuk ölümleri azalmış ve nüfus yılda ortalama yüzde iki büyümüştür. 1955-1960 yılları arasında ise nüfus artışı o güne dek en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Bu durumun getirebileceği sosyal ve ekonomik sorunlardan duyulan çekince, nüfus planlamasında politika değişikliğini de beraberinde getirmiştir (Çokar, 2008: 21).

1965 yılında kabul edilen 557 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun ile nüfusu arttırıcı politikalar terk edilmiş, gebeliği önleyici alet ve ilaçların ithali, dağıtımı ve kullanımı yasak olmaktan çıkarılmıştır. Kürtaj yasağı devam etmekle birlikte, anne ve bebek sağlığını tehdit eden durumlarda gebeliğin sonlandırılabilirliği belirtilmiştir (Sarıkaya, 2017: 3). 1983 yılında süreli ve şartsız gebelik hukuk sistemine girmiştir. Bu haklar günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. Bu kanun ile gebeliği sonlandırma hakkı en geniş halini almıştır (Ertuğrul, 2016: 367).

NPHK’nin 5. maddesi uyarınca gebeliğin onuncu haftası doluncaya kadar annenin sağlığı açısından tıbbi sakınca olmadığı durumlarda istek üzerine sonlandırılabilir. Gebelik süresi on haftadan fazla ise gebelik, annenin hayatını tehdit ettiği ya da edeceği veya doğacak çocuk ile onu takip edecek nesiller için ağır maluliyete neden olacağı zaman; derhal müdahale gereken durumlarda hayatı ve hayati organlardan birini tehdit eden durumlarda sonlandırılabilir (NPHK, m.5).

Türk Ceza Kanunu’nun 99. ve 100. maddeleri de çocuk düşürme ve düşürtme suçlarına ayrılmıştır. Kanun’a göre gebeliğin isteğe bağlı olarak sonlandırılmasında gebelik süresinin on haftayı geçmemiş olması gerekmektedir. Aksi halde kadına bir yıla kadar hapis ya da adli para cezası verilmektedir (TCK, m.100).

NPHK’nin 6. maddesinde gebeliğin sona erdirilmesinde izin konusu hükme bağlanmıştır. Buna göre evlilik söz konusu ise kürtaj için hem annenin hem de babanın izni alınmış olmalıdır. Evlilik yoksa ve kadın 18 yaşından büyük ise tek başına kürtaj kararı alabilir. Kadının 18 yaşından küçük olduğu durumlarda ise ebeveynlerinin izni olmalıdır. Ancak akıl maluliyeti nedeniyle şuur serbestisine sahip olmayan bireylerde gebe kadın hakkında kürtaj için kendi rızası aranmamaktadır. Derhal müdahale edilmediği takdirde hayatı veya hayati organlardan birisini tehdit eden durumlarda ise izin şart değildir (NPHK, m.6).

Görülmektedir ki Türkiye’de belirli sınırlar çerçevesinde kürtaj yasal bir durum ve eylemdir. Çalışmanın girişinde de bahsedildiği gibi 25 Mayıs 2012’de Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ve Avrupa Parlamenterleri tarafından düzenlenen Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı’nda dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ın “Kürtaj cinayettir” açıklaması üzerine kürtaj yasasının yeniden düzenlenmesi gündeme gelmiş ve kamuoyunda tartışılmaya başlanmıştır. Hazırlanan tasarıda kürtajın hamileliğin ilk haftasında yasal olacağı öngörülmüştür. Ancak kamuoyunun tepkisi nedeniyle düzenlenen yasa tasarısı meclise sunulmamıştır (Badamchi, 2014: 45-46).

2. Yöntem

Şeşen, E., Ünalın, D. (2019). Kürtaj Yasası ile İlgili Haberlerin Ulusal Basında Çerçevesi: Hürriyet, Evrensel ve Yeni Şafak Örneği. *Dördüncü Kuvvet*. 2 (1). 53-66.

Medya olup bitenleri olduğu gibi aktarmamaktadır. Medyanın kendi filtreleri vardır. Genel yayın yönetmenleri, editörler, yazı işlerinden sorumlu müdürler, hatta bilgi kaynağına yakın olan muhabirler, kaynaktan aldıkları bilgileri aktarmadan önce, bir bakıma eşik bekçisi görevi görerek kendi filtrelerini koymaktadırlar. Bazı bilgiler saklanırken bazı bilgiler gerçeğinden farklı bir biçimde sunulabilir. Bilginin habere dönüştürülmesi sırasında kullanılan sözcükler, haberin metni, herhangi bir olay ya da olgunun aktarılmasındaki tutum, filtreleme (çerçeveleme) olarak değerlendirilebilir (Güngör, 2013: 226).

Çerçeveleme kamuoyunun herhangi bir olay ya da resme nasıl bakacağını, eş deyişle konuyu nasıl görüp, değerlendirip düşüneneğine yönelik mesaj ve bakış açılarını içermekte, medyanın bir konunun bazı yönlerini seçip o konuyu önemli kılması ve o olgudaki bazı nedenlere dikkat çekmesine işaret etmektedir (Dearing ve Rogers'tan akt. Yüksel, 2007: 581).

Entman (1993: 51-52), çerçevelemeyi “bir gerçeklik algısının belli bir sorun tanımlamasını, neden sonuç yorumunu, ahlaki bir değerlendirmeyi ve/veya anlatılan şeye yönelik bir muamele önerisini destekleyecek biçimde bazı yönlerini seçerek onları iletişimsel metinde daha önemli hale getirmek” olarak tanımlamaktadır. Çerçeveler problem tanımlama, nedenleri tanımlama, ahlaki yargılarda bulunma ve tedavi önerme işlevi görmektedir.

Çerçeveleme amacıyla bazı anahtar sözcükler, mecazlar, semboller ve görsel imgeler kullanılmakta ve bunlar metnin içine yerleştirilmektedir. Bir cümlede sözcüklerin yerlerinin değiştirilmesinin bile alıcı kitlenin algısını değiştirebildiği görülmüştür (Entman, 1991: 6).

Goffman'a (1974: 21-24) göre, çerçeveler bireylerin meydana gelen olayları yerleştirmesine, algılamasına, tanımlamasına ve etiketlemesine olanak vermektedir. Ona göre çerçeveler; bilinçli ve bilinçsiz bir biçimde çerçeveleri oluşturan iletişimciler, belirli bir anahtar sözcük, söz öbeği, klişe imge ve enformasyon kaynakları aracılığıyla birtakım yargıları tematik olarak güçlendiren metin, iletişimcilerin metinler üzerinde kurduğu çerçeveleri kendi kişisel çerçevelerine göre yorumlayan izleyici ve çoğunluğa dayalı çerçevelerden oluşan kültür ve toplum olmak üzere dört ayrı zeminde oluşmaktadır (Durur, 2011: 25).

Goffman gibi Entman (1993: 52-53) da iletişim sürecinde çerçeveleme olgusunun en az dört farklı unsuru olduğunu belirtmektedir. Bunlar; iletişim kaynağı, iletilen mesaj, mesaj iletilen kişiler ve kültürdür. İletişim kaynağı, çerçevelemeler yoluyla nelerin aktarılacağı konusunda bilinçli ya da bilinçsiz önermelerde bulunurken iletilen mesaj doğrudan çerçeveleri taşımaktadır. Bunların içinde belirli anahtar sözcükler, kalıplaşmış ifadeler ve imajlar, bilgi kaynakları ile belirli konuları ön plana çıkarmayı amaçlayan hükümler bulunabilir. Kültür ise sosyal bir grubun düşünce ve söylemlerinde gözlemlenen ortak çerçevelerdir.

Goffman, bireylerin bilgiyi sınıflandırarak onu anlamlı bir biçimde yorumlamak ve yeni bilgiyi verimli biçimde işlemek için yorumsal şemalar ya da birincil çerçeveler kullandıklarını belirtmektedir. Bu nedenle çerçeveleme hem makro hem de mikro düzeyde bir yapıdır (Scheufele, 1999: 106). Makro düzeyde çerçeveleme, habercilerin ve diğer iletişimcilerin bilgiyi alıcı kitlenin zihinlerinde var olan şemaları yankılandırarak biçimde sunarken kullandıkları sunum biçimlerini anlatmaktadır. Mikro düzeyde çerçeveleme ise insanların izlenimlerini oluştururken konularla ilgili bilgileri ve sunum özelliklerini nasıl kullandıklarını tanımlamaktadır (Scheufele ve Tewksbury, 2007: 11-12).

Bir haberin yazan tarafından yapılandırılan ve okuyucu tarafından anlaşılması istenen anlamı ya da bir başka deyişle çerçevesi, dikkatleri yönlendirme ve mevcut perspektifleri kısıtlama potansiyeline sahiptir. Bu bakımdan çerçeveleme, haber söyleminin inşa stratejisi olarak kabul

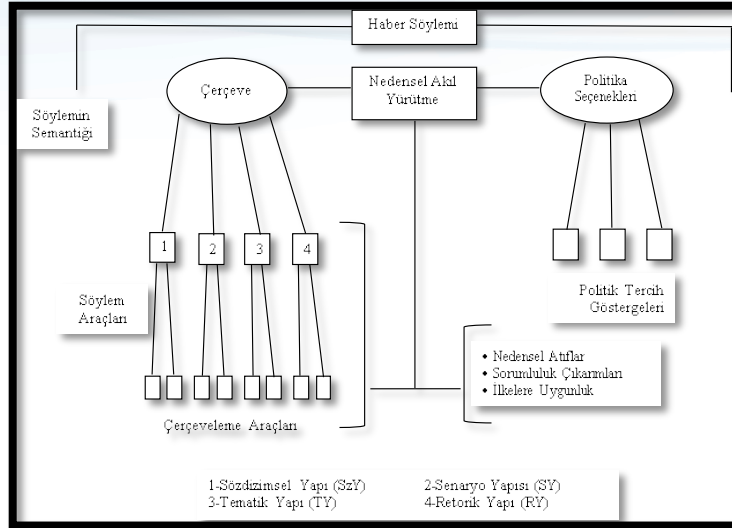
Şeşen, E., Ünalan, D. (2019). Kürtaj Yasası ile İlgili Haberlerin Ulusal Basında Çerçevesi: Hürriyet, Evrensel ve Yeni Şafak Örneği. *Dördüncü Kuvvet*. 2 (1). 53-66.

edilebilir. Bu söylemin inşasında haber kaynakları, gazeteci ve okuyucu temel üç aktördür ve toplumsal olarak tanımlanmış rolleri ile bağlantılı bir şekilde bu süreçte rol oynarlar. Haber medyasında kamusal meselelerin tartışıldığı çerçevenin nasıl kurulduğu ve alternatiflerin nasıl azaltıldığı siyasal ve toplumsal iletişim açısından temel konulardan biridir. Haber söylemi, kamu politikaları ile doğrudan ilişkilidir. Haber metinlerinin söylemsel yapısı haber çerçevesinin kamusal üretimi ve tüketimini belirlemektedir. Haber söylemi, belirli görüş açılarının savunuculuğunu yapmak üzere bir araya getirilen ve çeşitli öğelerden oluşan tasarlanmış bir sistem (Pan ve Kosicki, 1993: 56) olarak görülebilir.

Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 25 Mayıs 2012 tarihinde yapmış olduğu açıklama ile tartışılan kürtaj hakkı ve o dönem tartışılıp çıkarılması düşünülen ve daha sonra ara ara dile getirilen kürtaj yasası, politik bir konu olarak politikacılar gibi medyanın da gündemine sıkça gelmektedir. Bu çalışma, Başbakan Erdoğan'ın açıklamasına dair bir sonraki gün Hürriyet, Evrensel ve Yeni Şafak olmak üzere üç gazetenin haber portallarında yer verilen haberlerin çerçeve analizini yapmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın amacına uygun olarak politik ve ideolojik yönelimleri farklı gazeteler seçilmiştir. Örnekleme oluşturan gazeteler politik ve ideolojik spektrum üzerinde “sağ”, “merkez” ve “sol” olmak üzere üç gruba ayrılmış, popüler basını temsil eden Hürriyet spektrumun merkezine yerleştirilmiş, Evrensel spektrumun soluna ve Yeni Şafak da sağına konumlandırılmıştır. Açıklama ve yasa tasarısına dair haberler eski de olsa konu güncelliğini yitirmeden kamuoyunda zaman zaman tartışılmaktadır. Tartışmaların fitilini ateşleyen açıklamaya dair haberlerin analizi bugünkü ve gelecekteki tartışmaların anlaşılması açısından önem taşımaktadır. Bahse konu açıklamaya dair müteakip tarihli üç gazetede haber Pan ve Kosicki'nin (1993) haber söyleminin yapısına dair çerçeveleme yöntemi ile incelenmiştir. Kamusal gündemi işgal eden bir konunun tartışılması sürecinde konuya dair kamusal söylemi etkilemeye yönelik haber söyleminin nasıl kurulduğu ve hangi çerçeveleme yöntem ve araçlarının kullanıldığını göstermeye yönelik bir yaklaşım (Pan ve Kosicki 1993: 70) olarak çerçeveleme analizi ile haber söyleminin yapısı ortaya konmaya çalışılmaktadır. Bir hikâyenin çerçevesi, tutarlı bir bütün oluşturmak üzere ilgili olay ve eylemleri harmanlayan temel fikir olup çeşitli öğelerin yapısal ilişki ve işlevlerini yorumlayarak inşa edilir. Haber söylemi dâhilinde bir kamusal sorunun çerçevesi ve çeşitli seçeneklerin değerlendirilmesinde, üst toplumsal ilkelere atıfların yanı sıra sorunun kaynağı ve çözümüne yönelik nedensel akıl yürütme de sıklıkla görülür. Pan ve Kosicki (1993) kürtaj karşıtlarının protesto gösterisine dair bir haberi analiz ettikleri çalışmalarında haber söyleminin yapısını incelemek için Şekil 1'deki modeli önermişlerdir.

Şekil 1: *Haber Söyleminin Yapısı (Pan ve Kosicki, 1993: 63)*

Şeşen, E., Ünalan, D. (2019). Kürtaj Yasası ile İlgili Haberlerin Ulusal Basında Çerçevesi: Hürriyet, Evrensel ve Yeni Şafak Örneği. *Dördüncü Kuvvet*. 2 (1). 53-66.

Modelde haber söyleminin; politika seçenekleri ve haber çerçevesine dair nedensel akıl yürütme aracılığıyla kurulduğunu ifade ederek “nedensel atıflar”, “sorumluluk çıkarımları” ve “ilkelere uygunluğu” politik tercih göstergeleri olarak “sözdizimsel yapı (SZY)”, “senaryo yapısı (SY)”, “tematik yapı (TY)” ve “retorik yapıyı (RY)” da söylemde çerçeveleme araçları olarak kavramsallaştırmışlardır.

Haber söyleminin inşasında haberi yazanın niyetine dair politik tercih göstergeleri (Pan ve Kociski, 1993) şunlardır:

- *Nedensel Atıflar:* Haber söylemi üreticisinin mantıksal akıl yürütme ve temellendirmesine dair ipuçları içerir. Nedensel ifade ve atıflar sıklıkla, *çünkü, bu nedenle/sebeple, zira* gibi kelimelerin kullanımı yoluyla bir haberin içinde açıkça yapılabilir. Bazen de nedensellik, *mesela, eğer,madiği sürece* gibi ifadeler arasındaki koşullu ilişkilerle daha gizli bırakılır. Yine de bir haber, büyük oranda ve basitçe birinin sebep, diğerinin sonuç olarak görülebileceği olaylar ya da eylemler arasındaki nedensellik ilişkilerinin sunumudur (van Dijk, 1988).
- *Sorumluluk Çıkarımları:* Haber söylemi sıklıkla bir kamusal konu ya da sorunun nedenleri ile çözümden sorumlu tutulan kişi, grup ya da kurumlara dair ifadeler içerir.
- *İlkelere Uygunluk:* Gazeteci haber söylemini toplumsal inançlar, kurallar, ritüeller ve kabullerden yola çıkarak kurar ve okuyucu da benzer bir süreçle habere anlam verir.

Haber söyleminin yapısal boyutlarını ortaya koyan çerçeveleme araçları dörde ayrılabilir (Pan ve Kociski, 1993):

- *Sözdizimsel Yapı (SZY)*, temel düzeyde kelime ya da deyimlerin cümleler halinde düzenlenme kalıplarını ifade eder ve bu kalıp, alternatifler arasından seçildiği için önemlidir. Haber metninin başlık, özet, giriş, ana metin, kapanış şeklindeki alışıldık yapısına işaret eden sözdizimsel yapıda başlık ve haber özeti özel bir önem taşır. Sözdizimsel yapı, haber söyleminde; araştırma sonuçları ya da uzman görüşlerinden alıntıya dayanan bilimsel geçerlilik iddiası, resmi kaynak ya da yetkililerin açıklamalarına dayanan belirli bir bakış açısı ile bağlantılandırma ve toplum tarafından anormal ya da sapkın bulunan bir görüşle ilişkilendirerek belirli bazı bakış açılarının dışlanması olmak üzere üç temel yolla çerçevelemede kullanılır.

Şeşen, E., Ünalın, D. (2019). Kürtaj Yasası ile İlgili Haberlerin Ulusal Basında Çerçevenmesi: Hürriyet, Evrensel ve Yeni Şafak Örneği. *Dördüncü Kuvvet*. 2 (1). 53-66.

- *Senaryo Yapısı (SY)*, haberi bir hikaye olarak kabul ederek kısaca 5N 1K diye ifade edilen “Ne? Ne zaman? Nerede? Nasıl? Neden? Kim?” sorularının cevaplarını içeren klasik haber öğelerini içerir. Haber hikayesinin senaryosu, bir olayın yapılandırılmış zihinsel temsili olarak içselleştirilmiş olan habere konu olayın bileşenlerinin ve faaliyetler dizisinin sabit ve yerleşik yapısını yansıtır. Olayın başlangıç, düğüm ve sonuç bölümleri halinde anlatılması aslında haberi, hikaye ya da roman yazımına yaklaştırır ve bu nedenle haber senaryosu parçalı, kişisel ve dramatize edilmiş bir yapıya sahiptir.
- *Tematik Yapı (TY)*, bir fikrin ya da varsayımın desteklenmesi için başvuru ve olaya anlamını veren temel fikir olarak ana tema ve alt temaları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Her haberin, hikayenin farklı semantik öğelerini ilişkilendiren ana fikir olarak bir teması vardır ve tema doğası itibarıyla anlam ile ilişkilidir. Haber hikayesinin tematik yapısı, çeşitli alt temaları merkezi bir tema etrafında birleştiren çok katmanlı bir hiyerarşiye sahiptir. Haber, bir bilgilendirme olarak kabul edilirse sosyal bilimlerde geçerli temel mantıksal ampirik ilkeler haber yazımı için de geçerlidir. Bir başka deyişle haber öyküsü, nedensel veya mantıksal ampirik ilişkiler sistemini oluşturan bir dizi varsayım olarak da kabul edilebilir. Haberi yazanın ya da alıntı yapılan haber aktörlerinin olaylar arasındaki sebep-sonuç ilişkilerine dair düşünce ve değerlendirmelerini içeren tematik yapı temel olarak öne sürülen varsayımı desteklemek üzere kanıt olarak sunulan arka plan bilgileri, alt temalar ve alıntılardan oluşur. Ancak bir haberin tematik yapısını tüm hatları ile ortaya koymak kolay değildir.
- *Retoriksel Yapı (RY)*, gazetecilerin haberle amaçladıkları etkiye ulaşmak için yaptıkları üsluba yönelik seçimleri içerir. Gamson ve Modigliani’nin (1989) metaforlar, örnekler, deyimler, tasvirler ve görsel imgeler olmak üzere saydıkları beş çerçeveleme aracı bu kategoriye girmektedir. Bir haberin anahtar söylemsel özellikleri genellikle kaynakların proaktif haberciliği ile şekillenir. Bununla birlikte gazeteciler de bir noktayı öne çıkarmak veya bir olayın canlılığını artırmak için retoriksel araçları kullanırlar.

3. Bulgular ve Değerlendirme

Çalışmanın bu bölümünde açıklama ile ilgili üç haber, Pan ve Kosicki’nin (1993) haber söyleminin yapısına dair modeli temel alınarak analiz edilmiştir. Haberlerin analizi Tablo 1’de sunulmaktadır. Açıklamaya dair haber Hürriyet gazetesinde Başbakan Erdoğan’ın sözlerinden alıntılanan ‘Kürtaj Cinayet’ başlığıyla; Yeni Şafak gazetesinde de aynı şekilde ‘Sezaryen de Kürtaj da Cinayet’ başlığıyla ve Evrensel gazetesinde ise ‘Erdoğan’ın Dünyası’ başlığıyla verilmiştir. Haber metinleri temel açıklamanın yapıldığı toplantı ve toplantıda yapılan konuşmaya daırdır.

Tablo 1: Haberlerin Yapısal Öğeleri

	Cümle	Önerme	Sözdizimsel	Senaryo	Tematik	Retorik
HÜR RİYET	C1	Başbakan Erdoğan, ...Uluslararası Parlamenterler Konferansı kapanış oturumuna katıldı	Özet	Aktör, zaman, yer		

Şeşen, E., Ünalın, D. (2019). Kürtaj Yasası ile İlgili Haberlerin Ulusal Basında Çerçevesi: Hürriyet, Evrensel ve Yeni Şafak Örneği. *Dördüncü Kuvvet*. 2 (1). 53-66.

	C2-C3	Başbakan kürtaj ile ilgili olarak “Sezaryenle ilgili doğumlara karşı olan bir başbakanım. Kürtajı bir cinayet olarak görüyorum” dedi	Geçiş cümlesi Yorum Alıntı		Alt tema 1: Kürtaj cinayettir	Kaynaktan metafor
	C4-C6	“Buna kimsenin müsaade etme hakkı olmamalı. Ha anne karnında bir çocuğu öldürürsünüz ha doğduktan sonra öldürürsünüz. Hiçbir farkı yok”	Geçiş cümlesi Alıntı	Bağlam	Alt tema 1’e destek	Eylemi niteleyici
	C7-C11	Anne-bebek ölümlerinin önlenmesine dair bilgiler	Alıntı			Rakamsal verilere başvurma
	C12-C14	Çocuk hakları ile ilgili yapılanlara dair düşünceler	Yorum Alıntı			Rakamsal verilere başvurma
	C15-C17	“Çocukları çok seviyorum. Ben ülkemde en az 3 çocuk istiyorum. Çünkü genç dinamik bir nüfusa ihtiyacımız olduğunu biliyorum ve bu çalışmayı sürdürüyoruz”	Yorum Alıntı	Neden – sonuç bağlantısı	Alt tema 2: Kürtaj, nüfusun artırılmasına engeldir	
	C18	“Şunu da açıkça söylüyorum, sezaryenle ilgili doğumlara karşı bir başbakanım ve kürtajı bir cinayet olarak görüyorum”	Yorum Alıntı		Alt tema 1’e destek	Kaynaktan metafor
	C19-C21	“Buna kimsenin müsaade etme hakkı olmamalı. Ha anne karnında bir çocuğu öldürürsünüz ha doğduktan sonra öldürürsünüz. Hiçbir farkı yok”	Geçiş cümlesi Alıntı	Bağlam	Alt tema 1’e destek	Eylemi niteleyici
	C22-C23	“Buna karşı çok daha duyarlı olmaya mecburuz. Buna karşı el birliği içinde olmak zorundayız.”	Alıntı	Çağrı		
	C24-C28	Çocukların eğitimi için yapılanlara dair bilgiler	Yorum Alıntı			Rakamsal verilere başvurma
	C29	Başbakan Erdoğan kendisi ile fotoğraf çekirtmek isteyen katılımcılardan yoğun ilgi gördü.	Kapanış	Aktör Bağlam		
EVRENSEL	C1	Dün ‘Kürtaj cinayettir’ diyen Başbakan Erdoğan fikir dünyasından ilginç noktaları halkla paylaşmaya devam ediyor.	Özet Yorum	Aktör, zaman	Alt tema 1: Kürtaj cinayettir	Kaynaktan metafor
	C2	Başbakan Tayyip Erdoğan, dün Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Programının Uygulanmasına İlişkin 5’inci Uluslararası Parlamenterler Konferansı’nda... “Sezaryenle ilgili doğumlara karşı bir başbakanım İki kürtajı bir cinayet olarak görüyorum”	İlk paragraf Giriş cümlesi Yorum Alıntı	Aktör, yer Bağlam	Alt tema 1’e destek	

Şeşen, E., Ünalın, D. (2019). Kürtaj Yasası ile İlgili Haberlerin Ulusal Basında Çerçevesi: Hürriyet, Evrensel ve Yeni Şafak Örneği. *Dördüncü Kuvvet*. 2 (1). 53-66.

	C3-C5	“Buna kimsenin müsaade etme hakkı olmamalı. Ha anne karnında bir çocuğu öldürsünüz ha doğduktan sonra öldürsünüz. Hiçbir farkı yok”	Geçiş cümlesi Alıntı	Bağlam	Alt tema 1’e destek	Eylemi niteleyici
	C5	Aile planlaması gibi kampanyaların ülke nüfusunun artmaması için planlı yapılan şeyler olduğunu öne süren Erdoğan “Bununla bu ülkenin nüfusu bir yerde durduruluyor.”	Yorum Alıntı	Neden – sonuç bağlantısı	Alt tema 2: Kürtaj, nüfusun artırılmasına engeldir	
	C6	“Anne karnında bir yavruyu öldürmenin doğumdan sonra öldürmeden ne farkı var soruyorum sizlere”	Alıntı		Alt tema 1’e destek	Retoriksel soru Eylem niteleyici
	C7	“Bu milleti dünya sahnesinden silmek için sınıca bir plan olduğunu bilmek durumundayız, asla bu oyunlara prim vermemeliyiz”	Alıntı	Çağrı	Alt tema 2’ye destek	
YENİ ŞAFAK	C1-C2	Başbakan Erdoğan, “Kürtajı bir cinayet olarak görüyorum” “Ha anne karnında bir çocuğu öldürsünüz ha doğduktan sonra öldürsünüz”	Özet Alıntı	Aktör	Alt tema 1: Kürtaj cinayettir Alt tema 1’e destek	Kaynaktan metafor Eylem niteleyici
	C3	Erdoğan, Uluslararası Parlamenterler Konferansı kapanış oturumunda konuştu.	İlk paragraf	Aktör, zaman, yer		
	C4-C8	Anne- bebek ölümlerinin önlenmesine dair bilgiler	Alıntı			Rakamsal verilere başvurma
	C9-C12	Dünya genelinde çocuk ölümlerine dair bilgiler	Alıntı			Rakamsal verilere başvurma
	C13	“Ben ülkemde en az 3 çocuk istiyorum Çünkü genç dinamik bir nüfusa ihtiyacımız olduğunu biliyorum ve bu çalışmayı sürdürüyoruz”	Alıntı	Neden – sonuç bağlantısı	Alt tema 2: Kürtaj, nüfusun artırılmasına engeldir	
	C14-C15	Çocuk hakları ile ilgili yapılanlara dair düşünceler	Yorum Alıntı			
	C16	“Şunu da açıkça söylüyorum, sezaryenle ilgili doğumlara karşı bir başbakanım ve kürtajı bir cinayet olarak görüyorum”	Yorum Alıntı		Alt tema 1’e destek	Kaynaktan metafor
	C17-C19	“Buna kimsenin müsaade etme hakkı olmamalı. Ha anne karnında bir çocuğu öldürsünüz ha doğduktan sonra öldürsünüz. Hiçbir farkı yok”	Geçiş cümlesi Alıntı	Bağlam	Alt tema 1’e destek	Eylemi niteleyici
	C20-C21	“Buna karşı çok daha duyarlı olmaya mecburuz. Buna karşı el birliği içinde olmak zorundayız.”	Alıntı	Çağrı		
	C22-C26	Çocukların eğitimi için yapılanlara dair bilgiler	Yorum Alıntı			Rakamsal verilere başvurma

Haberin bilinen yapısına işaret eden sözdizimsel yapıları incelendiğinde tüm haberlerde başlık, özet ve ana metinden oluşan temel sıralamanın takip edildiği görülmektedir. Haber başlığı; haberi yapanın yorum sürecine işaret eden, okuyucunun ise algı ve çerçeveleme süreçlerini etkileyen önemli bir öğedir. Haber başlıklarında olayın daha önemli görülen kısmı başlığa

Şeşen, E., Ünalın, D. (2019). Kürtaj Yasası ile İlgili Haberlerin Ulusal Basında Çerçevenmesi: Hürriyet, Evrensel ve Yeni Şafak Örneği. *Dördüncü Kuvvet*. 2 (1). 53-66.

taşınır. Bu bakımdan başlıkta seçilen kelimelere ve hangi aktörlere nasıl yer verildiğine bakmak gerekir. İncelenen haberlerin ikisinde ‘Kürtaj Cinayet’ (Hürriyet) ve ‘Sezaryen de Kürtaj da Cinayet’ (Yeni Şafak) haber başlığı alıntıdır, ‘Erdoğan’ın Dünyası’ (Evrensel) şeklindeki diğer haberde ise haberi yapanın yorumunu içermektedir. Ancak ilk iki haberin başlığı kaynağa dair bir bilgi vermemekte, son haber başlığı ise konuya dair bir çerçeve çizmemektedir. Haberlerin özetlerinde ise haber söyleminin sözdizimsel yapısının inşasında sık kullanılan bir çerçeveleme yolu olan resmi kaynakların açıklamalarından alıntılama tercih edilmiştir.

Haberlerin senaryo yapılarına bakıldığında haberin özeti niteliğindeki ilk paragraflarda konu (ne?) ve yer (nerede?) ile aktör (kim?) öğelerinin bulunduğu görölmektedir. Ancak haberin geleneksel yapısına işaret eden 5N1K’nın diğer öğelerine yer verilmemiştir.

Tematik yapı analizinde ana temaya destek niteliği taşıyan alt temalara bakılır. Bir haber hikayesinde, alt temalar önermelerin, kaynaklardan yapılan alıntıların ve kişi ya da eylemlerin tasvirleri arasındaki mantıksal ilişkilerden çıkarılabilir. İncelenen üç haberde de Başbakan Erdoğan’ın konuşmasından yapılan alıntılardan “Kürtaj cinayettir” ve “Kürtaj, nüfusun artırılmasına engeldir” olmak üzere iki temel alt temaya ulaşılabilir. Hürriyet gazetesinde geçen “Çocukları çok seviyorum” ifadesi ilk alt temayı destekleyecek nitelikte olup kürtajı destekleyenlerin çocukları sevmeyeceği şeklinde de örtük bir argüman içermektedir. Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinde yer verilen “Ben ülkemde en az 3 çocuk istiyorum. Çünkü genç dinamik bir nüfusa ihtiyacımız olduğunu biliyorum” ifadeleri ise ikinci alt temaya destek niteliğindeki olup kürtajın nüfus artışına ve bu durumun da ülkenin ihtiyaç duyduğu genç nüfusa kavuşmasına engel teşkil ettiği argümanını içermektedir. Ayrıca “çünkü...” sözü ile yapılan nedensel atıfla, kürtaj ile genç bir nüfusa sahip olma arasında sebep-sonuç ilişkisi de kurulmaktadır.

Retoriksel yapıda en fazla kullanılan retorik araçları; bir kelimenin zihindeki bir benzetme için başka kelime yerine kullanılması ya da benzetim ile başka bir kelimenin hatırlattıklarının çağrışımı olarak tanımlanabilecek metafor kullanımı ile rakamsal verilere başvurmadır. Dönemin Başbakanı Erdoğan’ın sözlerinden haber başlıkları ve haber metinlerine taşınan sözler ile kürtaj; ahlaki ve hukuki, toplumsal ve kültürel olarak uygun kabul edilemeyecek bir eylem olan cinayete benzetilmekte, cinayet metaforu ile kelimenin tüm olumsuz çağrışimleri da kürtaja yüklenmektedir. Bu retoriksel çağrışım oldukça güçlü bir çerçeveleme aracı sunmaktadır. Zira haber söyleminin içinde inşa edildiği kültürdeki toplumsal inanç ve kabuller, bir olay ya da konunun haber değerini etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Bu metaforik kullanım, ülkemizde kürtajı dini ve etik açıdan uygun olmayan bir eylem olarak gören kişi ya da grupların düşüncelerini yansıtmaktadır.

Sonuç

Tıbbi bir uygulama olarak kişisel olduğu kadar toplumsal, hukuksal, dinsel ve kültürel bir konu da olan kürtaj, ülkemizde zaman zaman gündeme taşınmaktadır. Müteakip dönemde gündeme gelen kürtaj yasası ve konu ile ilgili devam eden tartışmaların başlangıcı sayılabilecek dönemin Başbakanı Erdoğan’ın 25 Mayıs 2012 tarihindeki konuşmasına dair ideolojik yönelimleri farklı üç gazetede ki haberleri incelemeyi amaçlayan bu çalışmada çerçeve analizi ile haberlerin benzer ve farklı yapısal öğeleri sözdizimsel, tematik, senaryo ve retoriksel açıdan ortaya konulmaya çalışılmıştır. Tüm haberlerde benzer bir sözdizimsel yapı ve senaryo yapısının takip

Şeşen, E., Ünalan, D. (2019). Kürtaj Yasası ile İlgili Haberlerin Ulusal Basında Çerçevenmesi: Hürriyet, Evrensel ve Yeni Şafak Örneği. *Dördüncü Kuvvet*. 2 (1). 53-66.

edildiği; aynı alt temaların çıkarılabildiği ve benzer retoriksel araçlara başvurulduğu görülmektedir.

Çerçeve analizi kamusal meselelerde kamusal söylemin nasıl kurulduğunu anlamak için haber söyleminin analizine dayanmaktadır. Bu bakımdan haber çerçevelerinin analizinde önemli bir boyut, haberi okuyanların kaynağın çerçevesini kabul edip etmediklerini ya da ne kadar kabul ettiklerini ortaya koymaktır. Ancak okuyucunun inşa ettiği haber çerçevesinin analizi bu çalışmanın kapsamı dışındadır. Çalışmanın diğer sınırlılıklarından biri örnekleme dairdir. Ülkemizde çok sayıda ulusal gazete olmakla birlikte üç gazete çalışmaya dahil edilmiştir. Bununla birlikte incelenen haberlerin çok büyük oranda alıntılar ile yazılmış olması diğer gazetelerdeki haber içeriklerinin çok farklı olmayacağına dair ipucu vermektedir. Günlük üç gazetenin internet portallarını kapsayan çalışma, görsel özellikleri ile güçlü bir çerçeveleme aracı olan televizyon ile toplumsal gündemin nabzını tutmada ilk akla gelen mecralardan biri haline gelen sosyal medya platformlarına da genişletilebilir. Bu çalışmanın sınırlarını aşmakla birlikte konu ile ilgili sonraki haberlerin geçmişten bugüne incelenmesi, haber söyleminin karşılaştırmalı analizine de imkan tanıyacaktır.

Şeşen, E., Ünalın, D. (2019). Kürtaj Yasası ile İlgili Haberlerin Ulusal Basında Çerçevenlenmesi: Hürriyet, Evrensel ve Yeni Şafak Örneği. *Dördüncü Kuvvet*. 2 (1). 53-66.

Kaynakça

Aksoy, Ş. (1996). Kürtaj Sadece Tıbbi Bir Karar Olabilir mi? Türkiye Klinikleri Tıbbi Etik, 4, 12-15.

Badamcki, D.K. (2014). Abortion and Public Reason in Turkey: A Normative Evaluation of the Discourses of AKP and CHP, *Turkish Studies*, 15 (1), 45-61.

Çokar, M. (2008). Kürtaj, Babil Yayınları, İstanbul.

Durur, E. K. (2011). İnşacı Yaklaşım İçinde Çerçeveleme Kuramı ve Haberin Çerçevenişi, *Atatürk İletişim Dergisi*, 2, 21-32.

Entman, R. M. (1991). Framing U.S. Coverage of International News: Contrasts in Narratives of the KAL and Iran Air Incidents, *Journal of Communication*, 41(4), 6-27.

Entman, R. M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm, *Journal of Communication*, 43 (4), 51-58.

Ertuğrul, H. (2016). Türk Ceza Kanunu'nda Çocuk Düşürme Suçu, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 361-386.

Gamson W A, Modigliani A (1989) Media Discourse and Public Opinion: A Constructionist Approach, *American Journal of Sociology*, 95(1), 1-27.

Goffman, E. (1974). *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*, New York: Harper & Row.

Gökcan, H. T. (2014). *Tıbbi Müdahalelerden Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Güngör, N. (2013). *İletişime Giriş, Siyasal Kitabevi*, Ankara.
<http://www.terimleri.com/tip/kurtaj.htm>

Nüfus Planlaması hakkında Kanun. Erişim 21.02.2019
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2827.pdf>

Pan Z, Kosicki G M (1993). Framing Analysis: An Approach to News Discourse, *Political Communication*, 10, 55-75.

Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük. Erişim 21.02.2019 <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/2.5.837395.pdf>

Scheufele, D.A. (1999). Framing as a Theory of Media Effects, *Journal of Communication*, 49 (1), 103-122.

Scheufele, D. A. – Tewksbury, D. (2007). Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models, *Journal of Communication*, 57, 9-20.

Şeşen, E., Ünalan, D. (2019). Kürtaj Yasası ile İlgili Haberlerin Ulusal Basında Çerçevenmesi: Hürriyet, Evrensel ve Yeni Şafak Örneği. *Dördüncü Kuvvet*. 2 (1). 53-66.

Tunalı, I. (2015). *Özel Hukuk ve Ceza Hukuku Açısından Hekimlerin, Gebeliklerin Sonlandırılmasından Kaynaklanan Sorumluluğu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Umumi Hıfzıssıha Kanunu Erişim 21.01.2019

http://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?id=13&Itemid=28&option=com_content&task=view

Sarıkaya, E. (2017). *Türkiye Kürtaj Mevzuatı Tartışmalı Konular*, Türkiye Sağlık Enstitüsü Başkanlığı, Türkiye Anne, Çocuk ve Ergen Sağlığı Enstitüsü, Ankara

Türk Ceza Kanunu. Erişim 22.02.2019

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>

Van Dijk T (1988). *News as Discourse*, Hillsdale: Erlbaum.

Yüksel, E. (2007). Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır?, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1), 571-586.